

Елин Пелин

Култура и просвета

За туй село Разнипоп навярно много пъти сте чували, и то все хубави и все похвални работи. А любознателният читател е имал щастливия случай много пъти да чете из вестниците дописки от местни деятели, които свършват в заключение освежително и ободрително горе-долу така: „Благодарение на местната селска интелигенция село Разнипоп бързо крачи по пътя на просветата и културата и не е оставяло неподета нито една идея, породена отдолу, и нито една инициатива, наложена отгоре. Макар жителите му и да са бедни и с непосилен труд едвам се прехранват, но душите им са широко отворени за култура и просвета и местната интелигенция, во главе учителството, не си жали труда да ги налива с тая последната. Забутана в китните пазухи на Балкана, откъсната от съобщения и близки културни центрове, но упоена от дивната природна красота, от чистия въздух и студената балканска вода, местната интелигенция неуморно и усилено работи и може да се гордее с постижения, на които много богати селца биха завидели. И днес, след дълго обмисляне и задружни събрания, е сложено началото на много инициативи от културно и просветно значение, които очакват своето осъществяване. Хвала и чест на Разнипопската безкористна и дейна интелигенция...“

Познавам добре бедното и красиво селце Разнипоп та и аз от своя страна ще кажа в унисон с възторжените дописки: хвала и чест на неговата дейна и безкористна интелигенция!

Вече от години наред там е положено началото на много инициативи, обаче благодарение на чистия въздух и на студената балканска вода раждат се много и различни идеи, които доваждат, твърде естествено в стълкновение помежду си и подетите инициативи вървят бавно, по сигурно към осъществяване...

Беше се образувало скотовъдно дружество „Рог“. Явиха се обаче някои недоразумения, някои препятствия и дружеството трябваше да се разцепи на козевъдно, овцевъдно, говедовъдно и свиневъдно. Защото, както се изтъква в едно събрание, понятието свиня не може да се побере в понятието „Рог“, както беше името на дружеството, по простата причина, че свинете нямат рокове. Оттам произлязоха собствено недоразуменията, които, нека се надяваме, ще бъдат скоро изгладени.

Образува се с жар и кооперация. Тя обаче не можа да просъществува по простата причина, че някой непросветен във важността на такова едно мероприятие през една нощ обра касата и открадна цялата събрана сума. Води се следствие и резултатът се чака с нетърпение. Създаде се фонд за съграждане на ново училище фонд за съграждане на църква. Поради кризата обаче пари по тия фондове, за голямо съжаление, не

можаха да се съберат. Чака се помощ от държавата.

Образуваха се пчеларско и овощарско дружество, и младежко дружество за облагородяване на дивите плодни дръвчета. Обаче общият им председател и главният инициатор наскоро биде назначен старши стражар в околийския център и, значи, ще трябва да се чака неговото уволнение, а не се знае докога партията му ще стои на власт. И тъй, на всяка крачка се срещат пречки непреодолими. Но животът е борба. Въръжи се с търпение и чакай. На прав път ли си – ще успееш.

Така успя например читалищното дело на разпнипопци. То изникна в един миг като птицата феникс палас, както каза в речта си председателя, от горящите за просвета и култура сърца на селската младеж. Едно събрание, една разпалена реч и свършено – създаде се читалище и без никакви спорове се нарече „Читалище Просвета и култура“. Фирмата още на другия ден бе направена от един учител, следвал два месеца по рисуване. Написа я той върху голяма ламаринена плоча с блажни бои, със сини букви върху червена основа и я закачи в общината да съхне до утвърждението на устава. Утвърждението на устава стана скоро – след шест месеца, мисля. През това време инициаторите събраха книжки, писаха до всички писатели, както му е редът, любезни писма – да им изпратят даром произведенията си, направиха малко шкафче, наредиха книжките в него, но се оказа, че няма помещение за читалището, едно нещо, което не беше се взело пред вид.

Привременно туриха това шкафче в малката бозаджийница на Цуцунека, който също беше член на читалището. До фирмата на неговия дюкян се закачи и фирмата на читалището. Беше празник и цялото село, обладано от културна радост, се събра да гледа тая фирма.

Добре. Всичко тръгна добре. Но благодарение на местните условия явиха се неочаквани пречки. Цуцунека поради свършване па зимата и почване на пролетната работа затвори бозаджийницата. Читалището, значи, остана без заведующ. На това отгоре бозаджийницата бе наета от селския налбантин. Пък налбантница я читалище са две работи несъвместими.

Събра се тогава загрижено читалищното настоятелство и реши да пренесе инвентара в една тясна и запустяла къща на мегдана, в долния етаж на която някога имаше кафене. Стени, врати, прозорци, мазилка, под – всичко бе изпокъртено, олющено, печално, готово да се събори от едно духване. На тая сграда бе поставена светлата фирма „Читалище Просвета и култура“, а вътре се смести шкафчето, масата, два стола и, кажи-речи, не остана никакво празно място. Вратата беше отсебена и

въпреки усилията на председателя, остана два – три пръста непритворена и следователно невъзможно да бъде заключена.

– Нищо – каза председателят, – нима ще се намери светотатска ръка, която да посегне на едничките наши културни ценности?

И наистина, той излезе прав. Цяла пролет вратата стоя отворена и нищо от инвентара не липса. През лятото обаче, пак благодарение на местните условия, се случи едно нещастие. Не знам как, и никой не може да си обясни, разбира се, вътре в читалище „Просвета и култура“ влиза един бивол. Дали подгонен от жегата е потърсил сянка, дали любовознателност някаква го е подтикнала или просто са го подмамили зелените като трева корици на едно списание, което още от началото бе забравено върху масата? Тая фатална постъпка на животното остана необяснима. Той беше влезнал вътре, завъртял се, обърнал масата, която от своя страна залостила вратата, и застанал ни насам, ни натам. От една етажерка, дето бяха наредени предимно български автори, бяха попадали книги и върху тях биволът беше изразил своето мнение по особен начин и твърде обективно.

Събра се цялото село. Никой агитатор досега не е имал в Разпнипоп такова многолюдно събрание. Как да се изкара животното оттам? Вратата бе залостена от масата, която, обърната нагоре с краката, с другия си край опираше в срещната стена. Биволът, зае цялото помещение, не можеше да се обърне. Железните пръчки на прозореца бяха толкова гъсто, че даже и едно малко дете не би могло да влезе. Застанаха пред светлата фирма на читалището: полът, кметът, учителството, старо и младо, чудят се и се маят. Дойде пъдарят. Той също беше член на читалището, но скоро не беше чел никаква книжка. Културните чувства, развити в него, бяха позагълхнали и вследствие на това той беше се хубаво напил.

– Какво гледате бе? – развика се той. – Дайте едно дърво. Както е влял, така ще и да излезе.

И пияният пъдар, който здраво държеше някакъв остен в ръцете си, бръкна през прозореца и почна жестоко да муши невинното животно. Биволът, който до това време чакаше с равнодушие решението на съселяните, се размърда и разскача, почна да сумти и да фучи, наведе глава и захвана да удря една от стените с яките си рога. Сградата се разклати и запрашя. Народът се разбяга назад. А пъдарят още по-жестоко мушеше с остена и попържаше. Отведнъж тая бедна стара къща изскриптя, извика жално и с шум се строполи цялата. Изпод развалините изхвъркна подплашен биволът и хукна обезумял през мегдана. На рогата му беше се закачила хубавата фирма на читалището и нейното дрънкане още

повече плашеше животното. То избяга към гората.

Ето тая незначителна случка стана причина да се преустанови за неопределено време дейността на разнипопското читалище „Просвета и култура“. Да, но поле за друга дейност има широко и просторно. Искрата за работа не е угаснала в сърцата.

КРАЙ

© 1936 Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5390>]